

Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin (VKF II) kokous

Aika: to 30.3.2023 klo 10.00–15.00 (kahvit klo 9.00–10.00)

Paikka: Liikenne- ja viestintäministeriö, Eteläesplanadi 4, Helsinki, Auditorio

Läsnä: Eskelinen Mervi, OKM
Freund Hannu, KT (klo 13.00 alkaen)
Heikkilä Mia, Åbo Akademi
Kinos Jarmo, Turun yliopisto
Kivikangas Mirja, AVI
Kola-Torvinen Pia, OPH
Komulainen-Aakko Merja, Oulun kaupunki
Lahdenperä-Laine Jaana, VOL
Laiho Sanna-Maija, Rovaniemen kaupunki
Lampenius Minna, Porvoon kaupunki
Lehtiniemi Soili, STEP-koulutus
Lehtonen Anette, Nokian kaupunki
Halttunen Leena, JYU, foorumin puheenjohtaja
Mattila Virpi, Espoon kaupunki
Ojasalo Katri, Laurea
Penttinen Sanna, OPH
Perez Johanna, Super
Pärssinen Marianne, OPH
Rissanen Terhi, Tredu
Rusi Meeri, Turun AMK
Rutanen Niina, JYU
Sajaniemi Nina, UEF
Sarkkinen Tuomas, Karvi
Setälä Auli, OAJ
Säkkinen Sanna, Kiipulan AO
Töytäri Aija, OKM
Varsa Marjo, Talentia
Venho Thea, SOOL ry

Etäyhteydellä (klo 10–12):

Helakari Paula, OSAO

Pihkala Paula, SDO

Väkiparta Petteri, TAMK

Kokousjärjestelyt:

Tyllilä Emmi, OKM

Väinölä Johanna, OKM

1. Puheenjohtaja, kasvatustieteiden laitoksen johtaja Leena Halttunen, Jyväskylän yliopistosta avasi tilaisuuden.
2. Ajankohtaista ammatillisen koulutuksen tutkinnoista, Sanna Penttinen (OPH), Paula Helakari (OSAO) ja Paula Pihkala (SDO) (Esitykset tiimerin kansiossa foorumin kokous 30.3.2023)

Sanna Penttinen

- Yhteinen arviointikriteeristö otettu käyttöön ammatillisissa perustutkinnoissa
- Varhaiskasvatus on tärkeä ja keskeinen ala useammassa ammatillisessa tutkinnossa
- laaja-alaiset ammatilliset tutkinnot otettu käyttöön esimerkiksi; kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnossa Kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen ja Varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisalat sekä sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnossa Lasten ja nuorten kasvatuksen ja hoidon osaamisala. Lisäksi Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnossa on perhepäivähoidon osaamisala.
- valtakunnalliset tutkinnon perusteet eli jokaiselle koulutuksen järjestäjille samat, seuranta ja palautejärjestelmä (KOSKI)
- tutkinto muodostuu pakollisista ja valinnaisista tutkinnon osista
- keskeisessä roolissa työelämätoimikunnat mm. oikaisupyyntöjen käsittely ja arvioinnin laadun seuranta (SOTE PT:n työelämätoimikunta ja kasvatus- ja ohjausalan työelämätoimikunta).
- Vuonna 2022 Lasten ja nuorten kasvatuksen ja hoidon osaamisalan suoritti 1468 henkilöä, Varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisalan suoritti 1021, Kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisalan suoritti 41 ja perhepäivähoidon osaamisalan 115.
- Kerätään myös työelämä- ja opiskelijapalautteita järjestelmällisesti

Paula Helakari ja Paula Pihkala

- Minkälaista osaamista kasvatus- ja ohjausalan ja sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto tuottaa varhaiskasvatuksessa toimivalle lastenhoitajalle.
- Tutkinnon perusteet tulevat voimaan 1.8.2024 ja perusteiden valmistelu on ollut avoin prosessi, jossa on ollut mukana mm. työelämän edustajien, koulutuksen järjestäjien edustajia, opiskelijat, asiantuntijat.

- Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto
 - Kolme osaamisalaa: kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen (tuottaa pätevyyden vakaan), nuoriso- ja yhteisohjauksen sekä varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisala (tuottaa pätevyyden vakaan).
 - Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnossa voi suorittaa myös pätevyyden kirkon lastenhoitajan tehtävään. Jos haluaa pätevyyden kirkon lastenhoitajan tehtävään, suorittaa opiskelija perheiden kanssa toimiminen ja monialainen yhteistyö Suomen ev.lut kirkon seurakuntien työympäristössä 25 op.
 - Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen 40 osp tuottaa varhaiskasvatuksen lastenhoitajan työtehtävissä tarvittavaa ydinosaamista. Sisällöissä on huomioitu vahvasti varhaiskasvatussuunnitelman perusteita.
- Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto
 - osaamisalalle yhteisiä opintoja Ihmisen kohtaaminen ja päivittäisissä toiminnoissa avustaminen, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen sekä lääkehoito.
 - lisäksi valitaan erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaitoa vaativat osa-alue, varhaiskasvatuksessa Lapsen, nuoren ja perheen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen
 - voi sisällyttää valinnaisia tutkinnon osia

3. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen ajankohtaisia kehittämissuuntia, Petteri Väkiparta, TAMK

- Kompetenssit ja opetussuunnitelmatyö ovat keskeisiä eri ammattikorkeakouluissa suoritettavia Sosionomi (AMK) tutkintoja ja niihin liittyviä varhaiskasvatusopintoja (vähintään 60 op) yhdistäviä tekijöitä.
- Ammattikorkeakouluilla on autonomia laatia omat opetussuunnitelmansa. Sosiaalialan AMK-verkoston varhaiskasvatusverkosto ja Arene ry ovat laatineet suositukset varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan 60 op:n opinnoista, jotka yhdessä Sosionomi (AMK) -tutkinnon kanssa tuottavat varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuden
- Ammattikorkeakoulujen Varhaiskasvatuksen verkoston suositus sosionomi (AMK) -tutkinnon varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan 60 op opinnoista:

- Varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan teoreettisia opintoja 25–30 op
- Pedagoginen harjoittelu (15–20 op) varhaiskasvatuksen sosionomin työtehtävissä
- Opinnäytetyö 15 op jossa opiskelija syventää sisällöllistä ja metodista osaamistaan varhaiskasvatuksen tai varhaiskasvatukseen suuntautuvan sosiaalipedagogiikan sisältöalueilla.
- Kompetenssit (Arene ry.); Eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen, työyhteisö- johtamis- ja yrittäjyysosaaminen
- Vielä odotellaan kentältä sosionomien tehtäväkuvien muotoutumista ja toisaalta taas AMK:lta odotetaan tutkintoon liittyviä linjauksia.

4. Varhaiskasvatuksen opettajan koulutus - ajankohtaista yliopistokoulutuksista, Nina Sajaniemi, professori, Itä-Suomen yliopisto ja Niina Rutanen, professori, Jyväskylän yliopisto

- Kaikilla yliopistoilla on oma autonomia, mutta on ollut pyrkimystä saada varhaiskasvatuksen opettajien koulutusta yhdenvertaiseksi
- Kasvatustieteen kandidaatti (180 op), jossa vähintään 60 op ammatillisia valmiuksia antavat opintoja (käytännössä tämä on kuitenkin 75 op, kun päälle tulee harjoittelu), esim.
 - kasvatustieteen perusopinnot 25 op
 - varhaiskasvatustieteen aineenopinnot 35–40 op
 - varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetuksen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot 75 op
 - muut 10 op
 - vapaasti valittava opintokokonaisuudet 25 op
- Huomioidaan tieteen kumuloituvuus sekä teoreettisen argumentoinnin periaate
- Yliopistoilla on erilaisia painotuksia, myös tutkimukseen liittyen esim. planetaarinen hyvinvointi, moninaisuus, kasvu ja kehitys, monikielisyys, monikulttuurisuus tai lapsuustutkimukseen liittyvä tutkimus.
- Peruskoulutus on kytköksissä myös erilaisiin tutkimushankkeisiin, täydennyskoulutukseen ja muihin hankkeisiin
- Monimuotoyhteistyö on vahvistunut yliopistojen välillä (mm. 1000+)

- Proaktiivinen toiminta on nyky-yhteiskunnassa tärkeää. Yliopistoa luonnehtii kuitenkin laajat monitieteiset tutkimusohjelmat, perustutkimus ja pitkittäistutkimukset, jotka vievät aikaa.
- Työelämäyhteistyö parhaimmillaan heijastuu veto- ja pitovoimaan
- Varhaiskasvatuksen koulutukseen myönnetty lisärahoitusta 6,3 milj. euroa
 - HY ottanut koordinaatiovastuun
 - Helsinkiin tulee suurin osa, koska pääkaupunkiseudulla eniten vajetta
 - Koulutuksen voi toteuttaa työn ohella
 - rahoituksella pitäisi olla jatkuvuutta

5. Paneelikeskustelu

Leena Halttunen kertoi lyhyesti varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin ajankohtaisista asioista.

Panelistit esittelivät itsensä ja edustamansa tahon. Paneelissa olivat mukana Hannu Freun Kuntatyönantajista (KT), Johanna Perez Superista, Auli Setälä OAJ:sta, Marjo Varsa Talentiasta sekä Jaana Lahdenperä-Laine VOL:sta.

Paneelikysymykset:

1. Miten edistää työhyvinvointia ja ammatti-identiteettiä? Esimerkiksi mentorointikoulutusta kaikille ammattiryhmille erikseen. Jokaiseen yksikköön jokaiselle ammattiryhmälle oma mentori, joka kannattelee työtään aloittavia ja vahvistaa omaa ammatti-identiteettiä. (ammattillinen osaaminen muuttuvassa toimintaympäristössä)

OAJ: Ovat mielellään mukana keskustelemassa, miten ammatti-identiteettiä tuetaan. Myös induktiovaiheen tuki on tärkeä, kun aloittaa tehtävässä sekä uranaikainen kehittyminen. Ammatti-identiteetin kehittymiseen ja hyvinvointiin vaikuttaa selkeät työnkuvat sekä osaava henkilöstö, joilta saa ammatillista vertaistukea. Mentorointi on hyvä malli ja toivotaan, että se laajenee myös varhaiskasvatukseen. Huolestuttaa erityisopettajat, joilla pitäisi olla kollegiaalista tukea ja hyvinvointiin omanlaista tukea.

Talentia: Edistetään ammatti-identiteettiä siten, että sosionomitaustainen opettaja saa vahvistusta opettajaidentiteettiinsä. He kokevat usein olevansa ”apuopettajia”. Miten rakennetaan tuleville varhaiskasvatuksen sosionomeille ammatti-identiteettiä, jota ei ole

vielä uudenaikaisena tehtävänä muotoutunut. Hyvinvointia rakennetaan sillä, että on selkeät tehtävänkuvat. Tulisi katsoa suhteessa kaikkien varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänkuvat, jotta sosionomin tehtäväkuva voisi muotoutua. Onko niin, että on ollut tehtävissä ”aukko”, kun ei aiemmin ole ollut sosionomin tehtävää, mihin nyt solahtaisi. Hyvä johtaminen on hyvinvoinnin osalta tärkeä tekijä.

VOL: Mitä toimenpiteet saavat opettajat jäämään varhaiskasvatukseen. Tutkimuksessa on esille noussut, että selvät tehtävänkuvat, suunnitteluajan toteutuminen, vertaistuki (esim. säännölliset kokoukset) ja tuki johtajilta auttavat pitovoimaa. Tutkimuksessa on esitetty, että apulaisjohtajamalli tukisi hyvää johtamista. Myös perusrahoitus pitäisi saada kuntoon.

Super: Ammatti-identiteetti alkaa kasvamaan jo toisella asteella ja opintojen aikana. Mentorointi voisi alkaa jo opiskeluvaiheessa. Työelämässä ei ole tällä hetkellä aikaa erilaisille kehittämissuhteille. Jos ammatti-identiteetin kehittäminen jää työelämään, vaatii esim. mentorointiin tarvitaan työaikaa ja resursseja. Ei saa olla pois työajasta.

KT: Henkilöstön vaihtuvuus vaikuttaa negatiivisesti työhyvinvointiin, myös muuttuvat tehtävänkuvat. Opettajakollegan ollessa epäpätevä, niin miten se rakentaa ammatti-identiteettiä. Hyvä johtaminen vaikuttaa hyvinvointiin. Onko vuonna 2030 uudenmuotoisen tehtävänvaatimusten osalta meillä enää päteviä johtajia? Mentorointi on hyvä ja arvokas asia ja sitä tulee kohdentaa siihen mihin tai kenellä tarve on. Päätökset pitäisi tehdä kunnan sisällä, paikallisen päätöksen mukaisesti. Ei tarvita lainsäädäntöön.

2. Mitä voisimme tehdä yhdessä varhaiskasvatustyön myönteisen mielikuvan vahvistamiseksi? (esim. yhteinen markkinointikampanja/some-tunniste) (VePo)

OAJ: minkälainen julkinen puhe varhaiskasvatuksessa on ja tarkastellaanko varhaiskasvatusta edelleen työvoima- ja sosiaalipoliittisen puheena. Varhaiskasvatus on lapsen etu. Myönteistä mielikuvaa henkilöstöpulan vuoksi on pohdittu usealla taholla. Palkka tulee olla sellainen, että sillä tulee toimeen. Työolosuhdekuvan myönteisistä puolia tulisi nostaa vahvemmin esille. Hyvä työnantajakuva myös edesauttaa.

Talentia: Varhaiskasvatus on edelleen osa sosiaalipalvelua ja sillä on työvoimapolitiittinen rooli. Tämän vuoksi meillä on myös ilt- ja vuorohoitoa. Tulisi tuoda myönteisesti esille varhaiskasvatuksen eri muotoja. Yhteistyössä positiivista mielikuvaa varhaiskasvatuksesta. Tulossa yhteinen ulostulo esim. ryhmäkoista, henkilöstöpulasta.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja opettaja tarvitsee aikaa sidosryhmäyhteistyöhön ja huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

VOL: Kehittämisen jatkaminen edelleen varhaiskasvatuksen osalta. Vakalaki on viesti, että osaamista tarvitaan varhaiskasvatukseen. Ikävää on, että keskustelu on kääntynyt henkilöstöpulan osalta siihen, että väljennetään kelpoisuusehtoja. Tällä on vaikutusta alan vetovoimaan ja pitovoimaan. Palkkaus ja resurssit edesauttavat pitovoimaan.

Super: Kaikilla ammattilaisilla on paikkansa. Miten saadaan uusia ihmisiä innostumaan alalle. Esim. slogan ”ulkoilu työsuhte-etuna”. Myös vaateraha saattaisi kannustaisi alalle.

KT: Miltä ala näyttäytyy julkisuudessa? Kuva tulee isoista otsikoista, joissa kerrotaan negatiivisista asioista esim. henkilöstöpulasta. Ne ovat myös omalta osaltaan totta, ja eri kaupungeissa/kunnissa tilanteet erilaisia. Tulisi parantaa tilannetta parantamalla perusasioita, esim. koulutusmäärien ja henkilöstörakenteen suhde.

3. Miten varhaiskasvatuksen tutkimusta ja tutkimusperustaista kehittämistä voisi teidän näkökulmastanne viedä eteenpäin koulutusten välisessä yhteistyössä? (koulutusten yhteistyö)

Talentia: Ammattikorkeakoulut ja yliopistot tekisivät enemmän yhteistyötä varhaiskasvatuksen käytäntöjen ja työn tutkimuksessa. Tarvitsisimmeko tutkimuspäiväkoteja?

VOL: Jos on tutkimustietoa, jota halutaan tuoda kentälle, niin sitä tuotaisiin/esiteltäisiin kunkin ammattiryhmän tarpeeseen vastaten erikseen, ei kaikille samanlaisena.

KT: Tutkimus tukemaan esim. sosionomin uudistuvaa tehtäväkuvaa.

Super: Toisen asteen oppilaitosverkosto kattaa koko suomen ja aamun puheenvuoroissa oli hyviä malleja yhteisistä verkostoista.

OAJ: Yliopistojen välinen yhteistyö ja verkostoituminen. Vaka opettajakoulutuksen on tärkeää olla yhteydessä myös muihin koulutuksiin, erityisesti erityisopettajakoulutukseen.

4. Minkälaisia haasteita näette olevan nykyisten koulutuspolkujen toteutumisessa ja joustavuudessa? (ennakoitavat ja joustavat koulutuspolut)

Super: Toisella asteella työelämälähtöisyys on etu. Toiselle asteelle on myös joustavaa päästä ja hakeutua koulutukseen. Kuitenkin tästä eteenpäin kouluttautuminen ei ole

joustavaa. Työn ohessa opiskelu on rankkaa ja usein kokopäivän koulutus tai harjoittelu on kustannettava itse.

KT: Muuntokoulutus osana ratkaisua, jotta saadaan opettajamäärä edes lähelle riittävää. Esteitä on muun muassa ollut se, että opiskelijien harjoittelua ei ole voinut suorittaa omassa päiväkodissa tai kunta ei ole tukenut muuntokoulutusta tai mahdollistanut osallistua siihen.

OAJ: Joustavuus on lisääntynyt huomattavasti. Kyseessä ei ole muuntaminen vaan monimuotokoulutus, jolla voi pätevoittää itsensä. Onko riittävästi saatavilla opetusta, lähiohjausta ja tukea opintoihin? Nyt on myös mahdollisuutta luokanopettajalla kouluttautua varhaiskasvatuksen opettajaksi. Maisteriopintoihin olisi hyvä saada enemmän monimuotoista opiskelua esim. iltaisin, verkossa.

Talentia: Tärkein asia veto- ja pitovoimalle. Vaikutusta myös varhaiskasvatuksen mielikuvaan. Tuskin kukaan ajattelee enää, että tekee tätä työtä 40 vuotta vaan ihmiset rakentavat erilaisia uria elämänsä aikana. Myös varhaiskasvatuksessa pitäisi mahdollistaa erilaiset ura- ja koulutuspolut. Koulutukset olisi hyvä saada joustaviksi ja näkyväksi. Tulisi voida hyväksi lukea aiemmat opinnot esimerkiksi esiopetukseen päteväksi opettajaksi. Inhimillisiä, järkeviä koulutuspolkuja mahdolliseksi kaikille varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

VOL: Voisiko työnantajat tukea kouluttautumista enemmän. Monipuoliset opiskelutavat tukevat intoa hakeutua opintoihin. Osittain tarvitaan vahvaa osaamista tieteenalasta esim. yliopistoissa.

Kysymyksiin 5–8 ei vastattu erikseen vaan loppuyhteenvedossa kukin panelisti sai nostaa keskeisen kysymyksistä nousseen asian.

5. Yhteenveto ja keskustelu

Tilaisuuden ja paneelin lopuksi panelistit saivat kertoa keskeisen noston kysymyksiin teemoihin liittyen.

VOL: Veto- ja pitovoima sekä hyvinvointi. Johtajuuden tuki sekä opettajille tarpeeksi vertaistukea.

OAJ: Veto- ja pitovoima sekä hyvinvointi. Ryhmiin kaksi opettajaa, varajohtajan tehtävään panostusta, erityisopettajamitoitus kuntoon, kollegiaaliset ja pedagogiset tapaamiset

Super: Täydennyskoulutustarvetta inkuusion ja tuen tarpeeseen vastaamiseen.

Täydennyskoulutus tulisi kohdistaa kyseisen yksikön tarpeeseen. Kiireettömyyden tuntu – lisää henkilöstöä.

KT: Veto- ja pitovoima. Meillä ei tosiasiallisesti lähde vakaopettajia toisiin ammatteihin isossa kuvassa. Palkkauksella voi ja tulee houkutella, mutta ongelmaksi muodostuu se, jos ei ole henkilöitä, joita palkata. Paikalliseen järjestelyerän voi paikallisesti kohdentaa haluamallaan tavalla.

Talentia: Yhteinen täydennyskoulutus. Koko henkilöstön osaamisen vahvistaminen, joka johtaisi yhteiskehittämiseen lapsen etu ja tarpeet huomioiden. Uudenlaista ajattelua, uudenlaista yhteistoimintaa.